

Aleksander Zeliaś (red.), 2002, *Taksonomiczna analiza przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w Polsce w ujęciu dynamicznym*, Kraków: Akademia Ekonomiczna, s. 294

Polska przestrzeń gospodarcza wymaga obecnie dokonania licznych bilansów, które mogłyby stać się przyczynkiem do napisania prac podsumowujących dotychczasowe osiągnięcia okresu transformacji oraz jednocześnie służyć do próby oceny konkurencyjności naszych regionów i podregionów przez pryzmat regionów w UE. Podejmując się takiego badania, trzeba mieć na uwadze wiele trudności. Do podstawowych zaliczyć należy niespójność materiału statystycznego w poszczególnych latach oraz zmiany układu administracyjnego, w wyniku których z 49 województw powstało 16. Przeprowadzone w układzie 16 województw analizy dają często obraz znacznie uproszczony. Wynika to między innymi z faktu, że największe różnice w rozwoju społeczno-gospodarczym ulegają zatarciu. Bardziej celowe jest dokonywanie analiz za pomocą jednostki NTS 3, która pozwala na większą dokładność w ocenach. Niestety, po przyjęciu takiej opcji pojawia się kolejny problem, wiążący się z brakiem danych sprzed roku 2000. Problemy te w bardzo znacznym stopniu ograniczają możliwości przeprowadzonych studiów.

Wymienione powyżej ograniczenia nie są jedynymi. Sprawą najważniejszą, do której rozważenia autorzy pracy wnieśli największy wkład, są możliwości zastosowania wyspecjalizowanych narzędzi taksonometrycznych do oceny dynamiki przestrzennego zróżnicowania poziomu życia. W literaturze polskiej brakuje kompleksowych prac, podsumowujących dorobek narzędziowy analiz w tym zakresie. Omawiana książka w znacznym stopniu wypełnia tę lukę, prezentując najnowsze osiągnięcia statystyki światowej w zakresie analizy taksonomicznej i prognozowania zjawisk gospodarczych, przy wykorzystaniu do tego celu potencjału obliczeniowego i możliwości operacyjnych arkusza kalkulacyjnego Excel 5.0 oraz pakietu statystycznego Statistica.

Praca składa się z siedmiu rozdziałów, spisu literatury oraz indeksu rzeczowego. Rozdział pierwszy wprowadza czytelnika w zagadnienia związane z jakością, poziomem i warunkami życia oraz mierzaniem jakości życia ludności. Drugi rozdział zawiera niezwykle cenne wskazówki dotyczące doboru i kwantyfikacji zmiennych diagnostycznych. Przytaczane przez autorów wskazówki mają charakter uniwersalny. Autorzy zgodnie twierdzą, że jest to jeden z najważniejszych momentów analizy, od którego zależy wynik końcowy, przede wszystkim jego poprawność. Przedstawiono również efektywną metodę badań stabilności ustalonego zbioru zmiennych diagnostycznych.

W rozdziale trzecim autorzy prezentują charakterystykę metod normalizacji zmiennych diagnostycznych. Istotne jest także poruszone zagadnienie dotyczące doboru właściwej dla danego zbioru formuły normalizacyjnej. W rozdziale czwartym omówione zostały propozycje metodologiczne konstrukcji syntetycznych mierników życia ludności, stanowiące podstawę analiz ilościowych stosowanych

w badaniach poziomu życia ludności. Rozdział piąty ma charakter roboczy. Autorzy przedstawiają bank danych empirycznych, wymogi stawiane danym oraz problemy związane z obróbką danych statystycznych. Bardzo przejrzyste ujęcie prezentuje rozdział szósty, który zawiera szczegółową analizę przestrzennego zróżnicowania poziomu życia ludności w Polsce w latach 1990–1997. Szkoda, że autorzy nie podjęli próby kontynuowania badania w dłuższym okresie, gdyż rok 1997, jak już wspomniano na początku, jest swoistą barierą, której pokonanie byłoby bardzo wskazane. Wynika to chyba z faktu, że badania zostały zakończone dużo wcześniej, tzn. w roku 1998, a cykl wydawniczy opóźnił wydanie. Rozdział siódmy pokazuje, jak w ujęciu przestrzenno-czasowym należy budować ścieżki rozwoju poziomu życia ludności Polski w latach 1998–2001. Duża część tego rozdziału poświęcona została kwestiom metodycznym oraz omówieniu wyników badań.

Książka prezentuje nowatorskie ujęcie problemu zastosowania metod taksonomicznych do oceny zjawisk przestrzennego zróżnicowania poziomu życia w ujęciu dynamicznym. Prezentowane w niej metody mogą znaleźć zastosowanie nie tylko do badania oceny poziomu życia, ale także mogą stać się przydatne przy innych analizach społeczno-gospodarczych. Niestety, jak zwykle przy realizacji tego rodzaju prac, dążących do możliwie pełnego przedstawienia problematyki, otwarta pozostaje kwestia przywiązywania wagi do poszczególnych problemów i analiz empirycznych idących za dokonaniem wyboru. Bardzo konsekwentna realizacja przyjętego celu badawczego, mająca przekonać czytelnika o celowości i pożytku stosowania wyspecjalizowanych narzędzi taksonometrycznych w badaniach empirycznych, przyniosła oczekiwany rezultat. Książka, mimo dość specjalistycznego charakteru, jest napisana w sposób bardzo przystępny nawet dla osób nie posiadających wiedzy fachowej z dziedziny statystyki. Zasadniczym jej walorem jest możliwość uzyskania nowej wiedzy dzięki nowoczesnemu instrumentarium informatycznemu.

W polskiej literaturze wyraźnie brakuje podobnych pozycji, które poruszałyby zagadnienia doboru metod przy analizach dynamicznych. Niektóre wykorzystane w niej metody z pewnością mogą znaleźć zastosowanie przy ocenie dystansu dzielącego nasze regiony w odniesieniu do wybranych regionów UE. Można ją zarekomendować zarówno teoretykom, jak i praktykom gospodarczym. Praca może być szczególnie użyteczna przy prowadzeniu badań ciągłych w urzędach i komórkach do spraw rozwoju regionalnego. Może ona także być polecana jako podręcznik dla studentów kierunków ekonomicznych.

Podsumowując, należy podkreślić, że książka pod redakcją prof. dr. hab. A. Zeliasia z Zakładu Teorii Prognoz Statystyki Akademii Ekonomicznej w Krakowie jest pracą niezwykle wartościową poznawczo i inspirującą dla badaczy, teoretyków i praktyków poszukujących wiedzy na miarę XXI wieku.

Ewa Nowińska-Łaźniewska